

PODMIOTOWOŚĆ INSTYTUCJI POLITYCZNYCH W PROCESIE POLITYCZNYM

Valentin Prikhodko

doktorant,

Wschodnioeuropejskiego Narodowego Uniwersytetu

im. Lesi Ukrainki (Łuck, Ukraina)

e-mail: pvv9791@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-2248-5702>

Streszczenie. We współczesnym procesie politycznym ważną rolę odgrywają aktorzy polityczni, którzy mają realny wpływ na proces polityczny. Do najbardziej aktywnych aktorów procesu politycznego należą liderzy polityczni, partie polityczne, organizacje pozarządowe itp., które w zależności od stopnia dojrzałości społeczeństwa obywatelskiego w danym kraju wpływają na polityczne procesy decyzyjne oraz realizację polityk krajowych i lokalnych.

Ustroje polityczne różnych państw pobudzają lub hamują inicjatywę podmiotów procesu politycznego. Jednak podmioty procesu politycznego są w stanie zmienić cechy konkretnego ustroju politycznego.

Instytucje polityczne funkcjonujące w procesie politycznym przechodzą przez osiem kolejnych etapów. Po pierwsze, ważne jest, aby instytucja polityczna zdefiniowała cel, który pozwala jasno określić cele i kierunki jej działań, co z kolei zwiększa jej podmiotowość. Po drugie, instytucje polityczne muszą dokonać prognozy politycznej, aby zwiększyć skuteczność swoich działań politycznych. Po trzecie, zdolność do podejmowania właściwych decyzji politycznych jest ważna dla instytucji politycznej. Po czwarte, aby osiągnąć swój cel, instytucje polityczne muszą przeprowadzić polityczną socjalizację i polityczną mobilizację, co zwiększa ich podmiotowość. Po piąte, instytucje polityczne wdrażają planowane cele i dostosowują działania taktyczne. Po szóste, instytucje polityczne muszą monitorować wdrażanie decyzji politycznych. Po siódme, instytucje polityczne muszą przeanalizować i podsumować swoją działalność polityczną. Po ósme, instytucje polityczne muszą zdefiniować nowe strategie w swoich działaniach politycznych, co pozwoli im zwiększyć swoją podmiotowość.

Słowa kluczowe: organizacje pozarządowe, społeczeństwo obywatelskie, liderzy, instytucje polityczne, proces polityczny, partie, podmiotowość.

SUBJECTIVITY OF POLITICAL INSTITUTIONS IN THE POLITICAL PROCESS

Valentin Prikhodko

Post-graduate student of Lesya Ukrainka

Eastern European National University (Lutsk, Ukraine)

e-mail: pvv9791@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-2248-5702>

Abstract. In the modern political process, an important role is played by political actors who really influence the political process. The most active actors in the political process include political leaders, political parties, public organizations, etc., which, depending on the level of maturity of civil society in a particular country, influence political decision-making processes and the implementation of national and local policies.

The political regimes of different states stimulate or inhibit the initiative of the subjects of the political process. However, the subjects of the political process are able to change the features of a particular political regime.

Political institutions functioning in the political process go through the following eight stages. First, it is important for a political institution to define a goal that allows you to clearly define the goals and directions of its activities, which in turn increases its subjectivity. Second, political institutions must make political predictions to increase the effectiveness of their political activities. Third, the ability to make the right political decisions is important for a political institution. Fourth, in order to achieve their goal, political institutions must carry out political socialization and political mobilization, which increases their subjectivity. Fifth, political institutions implement the planned goals and adjust tactical activities. Sixth, political institutions must monitor the implementation of political decisions. Seventh, political institutions must analyze and summarize their political activities. Eighth, political institutions must define new strategies in their political activities, which allows them to increase their subjectivity.

Keywords: public organizations, civil society, leaders, political institutions, political process, parties, subjectivity.

СУБ'ЄКТНІСТЬ ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ У ПОЛІТИЧНОМУ ПРОЦЕСІ

Валентин Приходько

*аспірант Східноєвропейського національного університету
імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)*

e-mail: pvv9791@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-2248-5702>

Анотація: У сучасному політичному процесі важливу роль відіграють суб'єкти політики, які реально впливають на політичний процес. До найбільш активних суб'єктів політичного процесу відносимо політичних лідерів, політичні партії, громадські організації тощо, які в залежності від рівня зрілості громадянського суспільства у конкретній країні впливають на процеси прийняття політичних рішень та на здійснення національних та локальних політик.

Політичні режими різних держав стимулюють, або гальмують ініціативу суб'єктів політичного процесу. Однак суб'єкти політичного процесу в змозі змінювати риси того чи іншого політичного режиму.

Політичні інститути функціонуючи у політичному процесі проходять вісім наступних стадій. По-перше, важливим для політичного інституту є визначення мети, яка дозволяє чітко визначити цілі та напрями своєї діяльності, що в свою чергу підвищує його суб'єктність. По-друге, політичні інститути мають здійснювати політичне прогнозування для підвищення ефективності своєї політичної діяльності. По-третє, важливим для політичного інституту є вміння приймати правильні політичні рішення. По-четверте, політичні інститути для досягнення своєї мети мають здійснювати політичну соціалізацію та політичну мобілізацію, що підвищує їхню суб'єктність. По-п'яте, політичні інститути здійснюють реалізацію запланованих цілей та коригують тактичну діяльність. По-шосте, політичні інститути мають здійснювати контроль за реалізацією прийнятих політичних рішень. По-сьоме, політичні інститути мають аналізувати та підводити підсумки своєї політичної діяльності. По-восьме, політичні інститути мають визначати нові стратегії у своїй політичній діяльності, що дозволяє підвищити їхню суб'єктність.

Ключові слова: громадські організації, громадянське суспільство, лідери, політичні інститути, політичний процес, партії, суб'єктність.

Introduction. An important element of modern democracy is the existence of various political institutions. Legislation and methods of political institutions differ in different states, but any democratic society provides for the possibility of participation of political institutions (pro-government and opposition) in political processes. Research on the activities of political institutions as subjects of the political process has recently intensified. We can distinguish two groups of researchers who study this issue, namely: foreign and domestic. Among foreign researchers studying political institutions are M. Weiner, R. Dahl, M. Duverger, P. Meir, J. La Palombara, O. Kirkheimer, T. Karl, G. Kitchelt, D. Rastow, F. Schmitter. and others. This issue in Ukraine is studied by M. Mykhalchenko, V. Polokhalo, O. Zhdanov, A. Romanyuk, V. Lebedyuk, Y. Morozyuk, O. Yakubovsky, M. Karmazina, I. Kohut, R. Pavlenko, S. Ryabov, G. Postryhan, A. Poichenko, I. Fedirko, M. Primush, Y. Shveda, V. Yakushik, B. Yarosh, J. Yarosh and others. However, the state of scientific development of the subjectivity of political institutions remains low.

Presenting main material. Modern society is characterized by the diversity of interests of social actors interacting in society, and, accordingly, the complex structure of socio-political relations. A characteristic feature and value of modern democracy is not only the existence of pluralism as such, but the ability to organize and protect these interests through the institutions of democracy, in particular - public and socio-political organizations, movements, initiatives and more.

Political activity characterizes the participation of political actors in the implementation of political relations. At the same time, it is expedient to study the level of subjectivity of political institutions that carry out their activities in the political process, their functions and classification. Ukrainian researchers A. Poichenko and I. Fedirko distinguish three levels of political actors: basic political actors, which include ethnic groups, nations, classes, social strata, socio-demographic groups, territorial and religious associations. Secondary subjects of politics - political parties, movements, public committees. The direct subjects of politics (third level) include political leaders, government agencies, governing bodies of political parties.

The functions of political actors are divided according to levels and types. Basic subjects perform the functions of self-awareness, determination of their own interests, formation and activity of socio-political structures; providing them with support through mass actions. Secondary entities perform similar functions up to the base level. The functions of the direct subjects of politics (third level) are more specific - political decision-making, consolidation of society, overcoming conflicts, organizational activities, the struggle for self-preservation (*Yarosh, Yarosh, 2004, 118*).

A specific political process as a holistic phenomenon has its own structure, which consists of the following elements, namely:

- the subject, the bearer of power, who shows political will;
- objects to which actions are directed and the achievement of the purposes is provided;
- methods, means, institutions, resources (social, economic, material, demographic, etc.) that implement the process.

In the political system of any society, the political institutions of this system perform their inherent functions:

- representation of interests;

- communicative function;
- formation and selection of political elites;
- the function of political socialization;
- policy development and implementation of a political course.

The specific political process taken has its own structure and its own stages of development. Therefore, the subjects, their interaction, sequence, scenario, time frame and other factors influencing its development are defined as parameters of the political process. Participants in the political process can be political systems, the state, elements of civil society, political parties, mass movements, organized and unorganized groups of people, individuals.

An important element in a democratic society is the election in which citizens delegate their powers to various political actors. In this context, it is appropriate to pay attention to the concept of "electoral process", as electoral technologies are used at all stages of the electoral process, which is quite long. The problem of the procedural nature of elections, in terms of their subjectivity, duration, content of stages, precise definition of the beginning and end dates, etc., has not only theoretical but also practical and political significance. As noted in the European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), elections are more than just a technical issue. Electoral processes are part of an agreement between citizens and the government that represents them. Elections show how the government through a wide range of institutions and processes and treats citizens as much as possible) (*Report on the time frame and list of political criteria for assessing elections, 2016, 290*).

A significant role in political processes is played by political parties, which must represent the interests of voters and interact between the people and the political elite. In Ukraine, the process of formation of political parties is underway, democratic principles are being established and a network of regional branches of political parties is being formed. The processes of communication between political parties and voters are important for the functioning of the political regime in Ukraine on democratic principles.

Political parties differ from each other in their organizational structures, scope of work, sources of funding and relations with the authorities (pro-government and opposition), and so on. Political parties are characterized by a variety of activities through which they provide a huge range of services to their members and a much larger circle of people.

An important marker and element of democracy is the specifics of political competition of political parties in the political process. The methods and functions of political parties differ in different political regimes, but any democratic society provides for the possibility of gaining political power legally. The stable functioning of the party system enables citizens to learn democratic principles and patterns of behavior. Through political parties, individuals and social groups have the opportunity to influence other groups, society as a whole in accordance with their interests, becoming important actors in politics. At present, parties remain the most influential participants in the political process. Therefore, the interest of political science is significant in these political actors.

Despite the large number of existing definitions of political parties, the classic definition is proposed in 1966 by J. La Palombara, according to which the party is:

- a viable organization, ie one whose average political life is longer than the life of its leadership;

- local, well-organized and viable organization, maintains regular and diverse contacts with other organizations in the country;
- a strong desire of state and local leaders of the organization to take into their hands and exercise power, not just to influence it; the desire to gain the support of the people through elections or in some other way (*J. La Palombara, 1966, 145*). Based on this definition, it can be argued that Ukrainian political parties do not meet certain criteria.

In the political process, different political institutions have their own specifics. A distinctive feature of political parties is their role in holding elections. They control the process of nominating candidates who, if they win, hold certain leadership positions, form a government and take responsibility for implementing public policy. Influence groups seek to influence policy in a way that benefits them, especially their members, who do not compete in elections and do not report publicly on the policy. Civic movements also try to influence politics without competing in elections, and do not become accountable to the general public, but, in addition to those advantages, have a much wider range of important matters. These different hotspots usually involve other modal differences in organizational structure, relationships between followers and leaders, motives for participation, levels and types of resource mobilization depending on allies and external sources of support, and the ability to incite loyalty or hatred.

There is a peculiarity, which is that not every entity that calls itself a party, organization or movement really deserves trust and a mark of quality. Many parties on the electoral rolls have no real chance of winning, and so-called parties are "disguised" as organizations or movements. Some groups of influence can play such an important role that they determine the heads of specific government positions. Some social movements "pretend" to talk about a wide range of their social work, but in reality they are interested in promoting their own employees.

The activities of political parties are aimed at forming and ensuring the exchange of information between different political and social groups in society. In democratic political regimes, political parties must use different channels and ways of interacting with voters, including social networks. In authoritarian political regimes, information is usually transmitted in one channel from the political elite to the masses.

According to L. Uhryn, communication policy can be implemented through two levels of information flows, namely: vertical (ruling elites - the masses) and horizontal (between individuals and groups) (*Uhryn, 2014, 312*). In the vertical information flow, the political elite selects, transmits and directs information that forms and helps to maintain a favorable image of the political system, while strengthening confidence in it. Horizontal information flow is characterized by a combination of information produced by different actors in the political process, namely: the political elite and the state on the one hand and the information needs and priorities of civil society on the other hand. In democratic regimes, the horizontal flow of information exchange is important.

In the 21st century, in addition to traditional media and communication (news agencies), new forms of information exchange and communication relations (social networks) are emerging. This indicates a demand for new forms of interaction between political parties and voters. Communication between political parties and voters is facilitated by electoral cycles that intensify political structuring.

Researchers G. Ionescu and I. Madariaga emphasize that it is absolutely true to understand the political institution as part of the political process as a whole and as a

modified component of power. For example, when studying the political opposition as a political institution, scholars point out that it is a logical, organic and morphological dialectical double of power, and even if political thinkers are unable to separate these Siamese twins without great risk of distorting power and opposition (*Ionescu, Madariaga, 1966, 10*). Thus, opposition is defined as an independent subject of political science, which is studied in interaction with the government, government, politics, society or conflict. Scholars analyze the reasons that make it possible to study a particular political institution as a separate subject of political analysis.

An effective channel for the implementation of mass civic participation are social movements, which have two characteristics. First, they are aimed at a specific goal - the implementation of a certain type of social change. Second, they develop within informal (poorly formalized and institutionalized) systems. In this sense, they occupy a position between collective behavior and professional activity (*Shtompka, 163*).

Political institutions of civil society in Ukraine have a significant but not decisive influence on political decision-making and implementation of public policy. This is due to the lack of a stable democratic tradition in Ukraine, the peculiarities of the processes of socio-political transformation. In the conditions of weak structuring of society, absence of stably existing, organized interest groups, public organizations, together with political parties, act both as lobbying organizations, and as groups of pressure on power structures, and as channels of interaction of the state and society.

An important indicator that determines the qualitative characteristics of political institutions is the level of involvement of citizens in political processes. Citizens' interest in politics presupposes participation in it, namely participation in political processes, communication with leaders of political parties and public organizations. Socio-political activity is a set of individual actions aimed at achieving a political goal through the interaction of political institutions in society. Note that among the types of socio-political activity is dominated by the political component.

Examining the socio-political activity of the population of European countries, it was found that the increased level of interest in political processes implies more active participation in elections, work in political parties or movements, as well as the practice of appealing to political leaders. Among the European countries whose citizens are most interested in politics were countries with a high standard of living and social protection, namely: Germany (21.1%), Denmark (20.5%), Israel (16.6%), Sweden (18, 0%), Switzerland (16.4%), Great Britain (16.0%) (*Salnikova, 2017, 33*).

Conclusions. Political institutions functioning in the political process go through the following eight stages. First, it is important for a political institution to define a goal that allows you to clearly define the goals and directions of its activities, which in turn increases its subjectivity. Second, political institutions must make political predictions to increase the effectiveness of their political activities. Third, the ability to make the right political decisions is important for a political institution. Fourth, in order to achieve their goal, political institutions must carry out political socialization and political mobilization, and this increases their subjectivity. Fifth, political institutions implement the planned goals and adjust tactical activities. Sixth, political institutions must monitor the implementation of political decisions. Seventh, political institutions must analyze and summarize their political activities. Eighth, political institutions must define new strategies in their political activities, which will increase their subjectivity.

Scientific and practical conferences are held in Ukraine, round tables and sociological research on the analysis of political institutions and their role in the political process are organized. Much attention is paid to such research in the work of such scientific institutes as the National Institute for Strategic Studies, the IF Kurasa Institute for Political and Ethnonational Studies, the Laboratory of Legislative Initiatives and the Ukrainian Center for Economic and Political Studies O. Razumkov.

In recent years, research on the subjectivity of political institutions among Ukrainian scholars has intensified, but the degree of scientific development of this problem remains low.

References:

1. Hromadyans'kist' v Ukrayini, Bilorusi ta Moldovi (2020). URL: http://www.ucipr.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=605:2m-nsk-domovlenost-gromadyanskih-susp-1stv&catid=15&Itemid=208&lang=ua.
2. Dem'yanenko O. (2020) Kontseptual'ni zasady doslidzhennya hromadyans'koho suspil'stva. URL: http://visnyk-ihu.at.ua/gymanit_14-5-.pdf.
3. Dopovid' pro chasovi ramky ta perelik politychnykh kryteriyiv otsinky vyboriv. (2016). Yevropeys'kyy demokratychnyy dorobok u haluzi vyborchoho prava: materialy Venetsians'koyi komisii. CH. 1. : 284–90.
4. Karmazina M. (2015). Politychni ponyattya i katehoriyi: vidtinky, postati, metamarfozy LOGOS"y. Kyiv: IPIEND im. I.F. Kurasa NAN Ukrayiny.
5. Klymonchuk V. (2011). Politychni svobody v ukrayins'komu natsiohenezi. L'viv: PAIS.
6. Sal'nikova S., Tymchuk T. (2017). Hromads'ko-politychna aktyvnist' naseleennya yevropeys'kykh krayin. Sotsiolohichni studiyi: naukovo-praktychnyy zhurnal. №1 (10) : 26–36.
7. Uhryn L. (2014). Komunikatsiyna polityka. Politolohiya: entsyklopedychnyy slovnyk. Za nauk. red. d-ra polit. n. N. M. Khomy. L'viv : «Novyy Svit – 2000».
8. Shtompka P. (2005). Sotsyolohyya. Analiz sovremennoho obshchestva. Moskva : Lohos.
9. Yarosh B., Yarosh O. (2004) Zahal'na teoriya polityky: navchal'nyy posibnyk. Luts'k : Vezha.
10. Ionescu G., Madariaga I. (1966). Opposition. Lnd. : Pelican Book.
11. La Palombara J. (1996). The Origion and Development sof Parties. Political Parties and Political Development. M. Weiner. Princeton.

СУБ'ЄКТНІСТЬ ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ У ПОЛІТИЧНОМУ ПРОЦЕСІ

Вступ. Важливим елементом сучасної демократії є наявність різних політичних інститутів. Законодавче регулювання та методи діяльності політичних інститутів відмінні в різних державах, але будь-яке демократичне суспільство передбачає можливість участі політичних інститутів (провладних та опозиційних) у політичних процесах. В останній час активізувалося проведення досліджень щодо діяльності політичних інститутів, як суб'єктів політичного процесу. Можна виокремити дві групи дослідників, які досліджують цю проблематику, а саме: зарубіжні та вітчизняні. Серед зарубіжних дослідників, що вивчають політичні інститути можна відзначити М. Вайнера, Р. Даля, М. Дюверже, П. Мейра, Дж. Ла Паломбару, О. Кіркхаймера, Т. Карла, Г. Кітчельта, Д. Растоу, Ф. Шміттера та інших. Дану проблематику в Україні досліджують М. Михальченко, В. Полохало, О. Жданов, А. Романюк, В. Лебедюк, Ю. Морозюк, О. Якубовський, М. Кармазіна, І. Когут, Р. Павленко, С. Рябов, Г. Постригань, А. Пойченко, І. Федірко, М. Примуш, Ю. Шведа, В. Якушик, Б. Ярош, Я. Ярош та

інші. Однак стан наукової розробленості суб'єктності політичних інститутів залишається невисоким.

Виклад основного матеріалу. Сучасне суспільство вирізняється багатоманітністю інтересів соціальних суб'єктів, що взаємодіють у суспільстві, а відповідно і складною структурою суспільно-політичних відносин. Характерною ознакою і цінністю сучасної демократії є не лише існування плюралізму як такого, а можливість організаційного оформлення та захисту цих інтересів через інститути демократії, зокрема – громадські та суспільно-політичні організації, рухи, ініціативи тощо.

Політична діяльність характеризує участь суб'єктів політики у реалізації політичних відносин. При цьому доцільно досліджувати рівень суб'єктності політичних інститутів, які здійснюють свою діяльність у політичному процесі, їх функції та класифікацію. Українські дослідники А. Пойченко та І. Федірко виділяють три рівні суб'єктів політичної діяльності: базові суб'єкти політики, до яких належать етноси, нації, класи, соціальні верстви, соціально-демографічні групи, територіальні й релігійні об'єднання. Вторинні суб'єкти політики – політичні партії, рухи, громадські комітети. До безпосередніх суб'єктів політики (третьій рівень) належать політичні лідери, владні структури, керівні органи політичних партій.

Функції суб'єктів політичної діяльності поділяються стосовно рівнів та видів. Базові суб'єкти виконують функції самоусвідомлення, визначення власних інтересів, формування і діяльності громадсько-політичних структур; надання їм підтримки через масові акції. Вторинні суб'єкти виконують подібні функції до базового рівня. Функції ж безпосередніх суб'єктів політики (третьій рівень) більш конкретизовані – прийняття політичних рішень, консолідація суспільства, подолання конфліктів, організаційна діяльність, боротьба за самозбереження (Ярош, Ярош, 2004, 118).

Конкретний політичний процес як цілісне явище має свою структуру, яка складається із таких елементів, а саме:

- суб'єкта, носія влади, який виявляє політичну волю;
- об'єктів, на які спрямовані дії і передбачено досягнення цілей;
- методів, засобів, інституцій, ресурсів (соціальних, економічних, матеріальних, демографічних тощо), що реалізують процес.

У політичній системі будь-якого суспільства політичні інститути цієї системи виконують притаманні їм функції:

- представництво інтересів;
- комунікативна функція;
- формування і підбір політичних еліт;
- функція політичної соціалізації;
- розробка політики та здійснення політичного курсу.

Конкретний узятий політичний процес має свою структуру і власні етапи розвитку. Тому суб'єкти, їх взаємодія, послідовність, сценарій, часові рамки та інші фактори, що впливають на його розвиток, визначають як параметри політичного процесу. Учасниками політичного процесу можуть бути політичні системи, держава, елементи громадянського суспільства, політичні партії, масові рухи, організовані й неорганізовані групи людей, індивіди.

Важливим елементом у демократичному суспільстві є вибори на яких громадяни делегують свої повноваження тим чи іншим суб'єктам політики. У цьому контексті доцільним є звернути увагу на поняття «виборчий процес», оскільки виборчі технології застосовують на всіх етапах процесу виборів, який є достатньо тривалим. Проблема процесуальності виборів, з точки зору їх суб'єктності, тривалості, змісту етапів, точного визначення строків початку і закінчення тощо, має не лише теоретичне, а й практично-політичне значення. Як відзначено в матеріалах Європейської комісії за демократію через право (Венеціанська комісія), вибори – (це більше, ніж просто технічне питання. Виборчі процеси є частиною угоди між громадянами та урядом, який їх представляє. Вибори показують, як уряд через широку номенклатуру інституцій та процесів ставиться до громадян та наскільки поважає їх) (*Доповідь про часові рамки та перелік політичних критеріїв оцінки виборів, 2016, 290*).

Суттєву роль у політичних процесах відіграють політичні партії, які мають представляти інтереси виборців та здійснювати взаємодію між народом та політичною елітою. В Україні іде процес становлення політичних партій, утверджуються демократичні принципи та формується мережа регіональних осередків політичних партій. Для функціонування політичного режиму в Україні на демократичних принципах важливими є процеси комунікації політичних партій з виборцями.

Політичні партії відрізняються одна від одної за своїми організаційними структурами, обсягом роботи, джерелами фінансування й відносинами з органами влади (провладні та опозиційні) тощо. Політичні партії характеризуються різноманітними напрямками діяльності, за допомогою яких вони надають величезний комплекс послуг як своїм членам, так і значно більшому колу людей.

Важливим маркером та елементом демократії є специфіка політичної конкуренції політичних партій у політичному процесі. Методи і функції діяльності політичних партій відмінні в різних політичних режимах, але будь-яке демократичне суспільство передбачає можливість на здобуття політичної влади легальним шляхом. Стабільне функціонування партійної системи дає можливість громадянам засвоювати демократичні принципи та зразки поведінки. Через політичні партії окремі особи та соціальні групи мають можливість впливати на інші групи, на суспільство загалом відповідно до своїх інтересів, перетворюючись на важливі суб'єкти політики. На даний час партії залишаються найбільш впливовими учасниками політичного процесу. Тому інтерес політичної науки є значним до цих суб'єктів політики.

Попри значну кількість існуючих визначень політичних партій класичним вважається визначення запропоноване ще в 1966 р. Дж. Ла Паломбарою, згідно з яким партія це:

- життєздатна організація, тобто така, середня тривалість політичного життя якої довшо за тривалість життя її керівництва;
- місцева, добре впорядкована і життєздатна організація, підтримує регулярні й різноманітні зв'язки з іншими організаціями країни;
- тверде бажання державних та місцевих керівників організації взяти в свої руки і здійснювати владу, а не лише впливати на неї; прагнення отримати підтримку народу через вибори чи якимось іншим способом (*Дж. Ла Паломбара,*

1966, 145). Виходячи з цього визначення можна стверджувати, що українські політичні партії мало відповідають окремим критеріям.

У політичному процесі різні політичні інститути мають свою специфіку. Відмінною особливістю політичних партій є їх роль у проведенні виборів. Вони контролюють процес висування кандидатів, які, якщо переможуть, займають певні керівні посади, сформувати уряд і беруть на себе відповідальність за реалізацію державної політики. Групи впливу прагнуть впливати на напрям політики таким чином, що це піде на користь, особливо своїх членів, які не конкурують на виборах і не звітують публічно за цю політику. Громадські рухи також намагаються вплинути на політику, не конкуруючи на виборах, і не стають підзвітними громадськості в цілому, але, крім тих переваг, мають набагато ширший спектр важливих справ. Ці різні осередки активності, зазвичай, мають на увазі інші модальні відмінності в організаційній структурі, відносинах між послідовниками й лідерами, мотивах для участі, рівнях і типах мобілізації ресурсів залежно від союзників і зовнішніх джерел підтримки та здатності підбурювати лояльність або ненависть.

Існує особливість, яка полягає в тому, що не кожне утворення, котре називає себе партією, організацією або рухом, дійсно заслуговує на довіру та знак якості. Багато партій, внесених у виборчі списки, не мають жодних реальних шансів на перемогу, і тому так звані партії «замасковані» у вигляді організацій або рухів. Деякі групи впливу можуть відігравати настільки важливу роль, що вони визначають керівників конкретних державних посад. Деякі громадські рухи «прикидаються», говорячи про широкий спектр своєї соціальної роботи, але насправді вони зацікавлені в просуванні своїх власних співробітників.

Діяльність політичних партій спрямована на формування та забезпечення процесів обміну інформацією між різними політичними та соціальними групами в суспільстві. У демократичних політичних режимах політичні партії мають використовувати різні канали та способи взаємодії з виборцями, зокрема соціальні мережі. В авторитарних політичних режимах інформація, як правило передається одноканально від політичної еліти до мас.

Як зазначає, Л. Угрин, комунікаційна політика може здійснюватися через два рівня інформаційних потоків, а саме: вертикальний (правлячі еліти – маси) та горизонтальний (між індивідами та групами) (Угрин, 2014, 312). У вертикальному інформаційному потоці політична еліта відбирає, передає і спрямовує інформацію, яка формує і допомагає зберегти сприятливий образ політичної системи, зміцнюючи при цьому довіру до неї. Для горизонтального інформаційного потоку, характерним є поєднання інформації, котрі виробляють різні суб'єкти політичного процесу, а саме: політична еліта і держава з однієї сторони і інформаційні потреби і пріоритети громадянського суспільства з іншої сторони. У демократичних режимах важливе значення має саме горизонтальний потік обміном інформацією.

У ХХІ столітті, окрім традиційних засобів масової інформації та комунікації (інформаційні агенції) з'являються нові форми взаємообміну інформацією та відносин комунікації (соціальні мережі). Це свідчить про запит на нові форми взаємодії між політичними партіями та виборцями. Комунікації між політичними партіями і виборцями сприяють електоральні цикли, які активізують політичне структурування.

Дослідники Г. Іонеску та І. Мадаріага підкреслюють, що абсолютно вірним є розуміння політичного інституту як частини політичного процесу в цілому та як видозміненої складової частини влади. Для прикладу, вивчаючи політичну опозицію, як політичний інститут науковці зазначають, що вона є логічним, органічним та морфологічним діалектичним двійником влади, і навіть за бажанням політичні мислителі не в змозі роз'єднати цих сіамських близнюків без величезного ризику деформувати владу та опозицію (Іонеску, Мадаріага, 1966, 10). Таким чином, опозиція визначається в якості самостійного предмету політичної науки, який досліджується у взаємодії із владою, урядом, політикою, суспільством чи конфліктом. Вчені аналізують причини, які дають можливість вивчати конкретний політичний інститут як окремий предмет політичного аналізу.

Ефективним каналом реалізації масової громадянської участі є соціальні рухи, для яких є притаманними дві характерні особливості. По-перше, вони спрямовані на особливу мету – здійснення певного виду соціальних змін. По-друге, вони розвиваються в рамках неформальних (слабо формалізованих та інституціоналізованих) систем. В цьому розумінні вони займають положення між колективною поведінкою і професійною діяльністю (Штомпка, 163).

Політичні інститути громадянського суспільства в Україні здійснюють помітний, але не вирішальний вплив на прийняття політичних рішень та здійснення державної політики. Це пояснюється відсутністю сталої демократичної традиції в Україні, особливостями процесів суспільно-політичної трансформації. В умовах слабкої структуризації суспільства, відсутності стабільно існуючих, організованих груп інтересів, громадські організації, разом з політичними партіями, виступають водночас і як лобістські організації, і як групи тиску на владні структури, і як канали взаємодії держави та суспільства.

Важливим індикатором, який визначає якісні характеристики політичних інститутів є рівень включення громадян у політичні процеси. Зацікавленість громадян політикою передбачає участь у ній, а саме участь у політичних процесах, комунікація із лідерами політичних партій та громадських організацій. Громадсько-політична активність це сукупність окремих дій, спрямованих на досягнення політичної мети через взаємодію політичних інститутів у суспільстві. Відзначимо, що серед різновидів громадсько-політичної активності домінує політична складова.

Досліджуючи громадсько-політичну активність населення європейських держав, виявлено, що підвищений рівень зацікавленістю політичними процесами передбачає більш активну участь у виборах, працю в політичних партіях або рухах, а також практику звернень до політичних лідерів. Серед європейських держав, громадяни яких найбільше цікавляться політикою, виявилися держави з високим рівнем життя та соціального захисту, а саме: Німеччина (21,1 %), Данія (20,5 %), Ізраїль (16,6 %), Швеція (18,0 %), Швейцарія (16,4 %), Великобританія (16,0 %) (Сальнікова, 2017, 33).

Висновки. Політичні інститути функціонуючи у політичному процесі проходять вісім наступних стадій. По-перше, важливим для політичного інституту є визначення мети, яка дозволяє чітко визначити цілі та напрями своєї діяльності, що в свою чергу підвищує його суб'єктність. По-друге, політичні інститути мають здійснювати політичне прогнозування для підвищення ефективності своєї політичної діяльності. По-третє, важливим для політичного інституту є уміння

приймати правильні політичні рішення. По-четверте, політичні інститути для досягнення своєї мети мають здійснювати політичну соціалізацію та політичну мобілізацію, і це підвищує їхню суб'єктність. По-п'яте, політичні інститути здійснюють реалізацію запланованих цілей та коригують тактичну діяльність. По-шосте, політичні інститути мають здійснювати контроль за реалізацією прийнятих політичних рішень. По-сьоме, політичні інститути мають аналізувати та підводити підсумки своєї політичної діяльності. По-восьме, політичні інститути мають визначати нові стратегії у своїй політичній діяльності, що дозволить підвищити їхню суб'єктність.

В Україні проводяться науково-практичні конференції, організовують круглі столи та соціологічні дослідження із аналізу політичних інститутів та їх ролі у політичному процесі. Велику увагу подібним дослідженням приділяється в роботі таких наукових інститутів, як Національний інститут стратегічних досліджень, Інститут політичних та етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса, Лабораторія законодавчих ініціатив та Український центр економічних та політичних досліджень О. Разумкова.

Останні роки активізувалося проведення досліджень зі суб'єктності політичних інститутів серед українських вчених, проте ступінь наукової розробленості цієї проблеми залишається невисоким.

Список використаних джерел:

1. Громадянськість в Україні, Білорусі та Молдові (2020). URL: http://www.ucipr.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=605:2m-nsk-domovlenost-gromadyanskih-susp-lstv&catid=15&Itemid=208&lang=ua.
2. Дем'яненко О. (2020) Концептуальні засади дослідження громадянського суспільства. URL: http://visnyk-ihu.at.ua/gumanit_14-5-.pdf.
3. Доповідь про часові рамки та перелік політичних критеріїв оцінки виборів. (2016). *Європейський демократичний доробок у галузі виборчого права: матеріали Венеціанської комісії*. Ч. 1. : 284–90.
4. Кармазіна М. (2015). Політичні поняття і категорії: відтінки, постаті, метамарфози LOGOS'у. Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України.
5. Климончук В. (2011). Політичні свободи в українському націоґенезі. Львів: ПАІС.
6. Сальнікова С., Тимчук Т. (2017). Громадсько-політична активність населення європейських країн. *Соціологічні студії: науково-практичний журнал*. №1 (10) : 26–36.
7. Угрин Л. (2014). Комунікаційна політика. *Політологія: енциклопедичний словник. За наук. ред. д-ра політ. н. Н. М. Хоми*. Львів : «Новий Світ – 2000».
8. Штомпка П. (2005). Социология. Анализ современного общества. Москва : Логос.
9. Ярош Б., Ярош О. (2004) Загальна теорія політики: навчальний посібник. Луцьк : Вежа.
10. Ionescu G., Madariaga I. (1966). Opposition. Lnd. : Pelican Book.
11. La Palombara J. (1996). The Origion and Development sof Parties. Political Parties and Political Development. M. Weiner. Princeton.